МКОУ «Калининаульская СОШ имени Героя России Гайирханова М.М»

План- конспект урока по чеченскому языку

«Причастица ЦА,ЗА нийсаяздар»

Подготовила и провела
учитель родного языка
и литературы:
Хаджиева М.И.

Йолхитталг1ачу январехь

Классера болх

Урокан тема

Причастица дацаран дакъалгаш

ЦА, ЗА нийсаяздар

1. Дешнийн диктант

Тал…архо, лат…а, поп…ар,кхол…ар, кхал…ар, нит…аш, макх…ал, сат…ам, г1ул…акх, лоп…аг,г1ил…акх, дот…аг1, г1ум…аг1, чач…ам,ак…ази, х1ут…ут, г1ат…амхой, туьп…алг, бакъ…аш, бахь…аш, берал…а.

Т1ЕДИЛЛАР: Т1адамийн меттана дог1уш долу элпаш а дохкуш, д1аязде дешнаш.

2. Предложенина синтаксически къастам бе, анализ е:

2.1 Школан майданахь бераш буьрканах ловзу

А) Шен тайпане хьажжина х1ун предложении ю х1ара?

Чаккхенга х1ун хьаьрк х1оттайо?

Б) Цхьалхе ю ,чолхею предложени?

В) Цхьанах1оттаман ю, шинах1оттаманю, кхаах1оттаман ю предложении?

Г) Яржаза ю, яьржина ю предложении?

(А–Г) — Оьрсийн матте гочде хаттарш.

2.2 Нийса биний синтаксически къастам х1окху предложенина?

Йишас вешина книгаш, тетрадаш, къоламаш ийцира?

НИСДЕ Г1АЛАТАШ

Дешнийн цхьанакхетарш талла.

ШИЙЛА 1А БОККХА ША

1) Маса декъах лаьтта дешнийн цхьанакхетар?
2) Х1ун сиз хьокху коьртачу а, дозуш долчу а дешнашна?
3) Муьлхачу дашт1ера х1оттадо хаттар?

Керлачу дешнийн маь1наш

1. Ринжа – кертана дехьа – сехьа вала йитина меттиг я жима ков.(калитка)

2. Цица – юучух туху хаза хьожа йолу буц (УКРОП).

3. Дедо– жима садолу х1ума (божья коровка).

Керла коьчал

1. Дацаран дакъалг ЦА лаамазчу причастех къаьстина яздо:

   дешна кехат – ца дешна кехат, ловзу бераш – ца ловзу бераш.

2. Карарчуй, яханчуй хенашкахь йолу лаамечу причастешца дацаран дакъалг ЦА цхьаьна яздо:
   Цааьлларг, цагинарг, цавеанарг, цаэриг, цагирг, цавог1ург.

3. Йог1учу хенахь йолчу лаамечу причастица ЦА къаьстина яздо:
   Ца аьн дерг, ца гун дерг,ца вог1у верг.

4. Дацараллин маь1нехь йолу суффикс ЗА лаамазчу а, лаамечу а причастешца даима цхьаьна яздо: ахаза аре, даттаза бепиг, чекхбалаза болх.

5. Дацараллин маь1нехь йолу суффикс ЗА яханчу хенийн причастин бен ца хуьлу.

Лаамазчу причастих ца къаьстина язйо	Кара́рчуй, яханчуй хенашкахь лааме при- частица ца цхьаьна язйо:	ЙогӀучу хенахь лаамечу причастица ца къаьстина язйо:	Дацараллин маь1нехь суф. за лаамечу а, лаамазчу а причастешца цхьаьна язйо:
ца аьлла дош ца дезна х1ума ца дуьйцу хабар	цагинарг цаэшнарг цавезарг цакарориг	ца ___веъна верг ца ___лоьху верг ца ___дуу дерг	ваза стаг кхехказа яй дийцаза туьйра

-Маца яздо дакъалг ца причастешца къаьстина? Даладе масалш.

- Цхьаьна яз а дой и дакъалг причастешца?
-
- Дацараллин маь1нехь йолу суффикс -за причастешца муха язйо? Даладе масалш.

Ж а м I д а р. Муха яздо дацаран дакъалгаш ца, за причастешца?

1амийнарг т1еч1аг1дар

148, 149 – г1а шардарш

Нийсаниг караде

1 Х1ара дешнаш синонимаш ду:

1) стигал – латта;
2) гоьза - гарс; -
3) токхо – якхо;
4) дахар – 1ожалла.

2 Дера, х1уттут, со кхечу махка яха яха новкъа ма яьлла. –
бохучу предложенера **х1уттут** боху дош:

1) подлежащи ду;
2) нийса кхачам бу;
3) цхьа меже яц; -
4) лач кхачам бу.

3 Х1ара дешнаш схьадевлла ду:

1) дешархо, коьрталла, махкахо; -
2) адам, хье, ц1е;
3) т1ам, мохк, раг1;
4) не1, куьг, кор, корта.

4. **Мулхачу къамелан декъо билгалдо дар, хилар:**
   1. ц1ердош
   2. билгалдош;
   3. терахьдош;.
   4. хандош.

Ц1ахь бан болх

1. бакъо 23, 150 – г1а шардар;
2. 1аьнах лаций суьрташ дахка.